

Asia: VN/27386/2023-VNK-31

Luonnos valtioneuvoston toimenpideohjelmaksi rasismin torjumisesta ja yhdenvertaisuuden edistämisestä

Tarkentavat kysymykset

Millaista sidosryhmäyhteistyötä tulisi tehdä toimeenpanon aikana (yhteistyötahot, yhteistyön muoto ja fokus)?

Yhdenvertaisuuden edistäminen kuuluu kaikille. Koska vammaiset kohtaavat Suomessa tilastojenkin mukaan paljon syrjintää, on vammaisten ihmisten ja heidän järjestöjensä mukanaolo yhdenvertaisuutta edistävien toimenpiteiden suunnittelussa ja toteutuksessa välttämätöntä. Vammaisten ihmisten ja heitä edustavien tahojen osallistaminen heitä koskettavien asioiden kehittämiseen ja toimintapolitiikkoja koskeviin kysymyksiin on voimassa olevan YK:n vammaisten henkilöiden yleissopimuksen perusteella lakiin perustuva velvollisuus. On kuitenkin huomioitava, että hallituksen tekemien kansalaisjärjestöjen toimintaedellytyksiä heikentävien toimien vuoksi järjestöjen todelliset mahdollisuudet olla mukana sidosryhmäyhteistyössä hankaloituvat.

Miten ja missä toimenpiteissä risteävän ja moniperusteisen syrjinnän torjuminen tulisi erityisesti huomioida?

Ainakin pyöreän pöydän keskustelut pääministerin johdolla sekä rasismin vastainen kampanja laajan sidosryhmäjoukon voimin ovat toimenpiteitä, joissa kannattaisi nostaa risteävä ja moniperusteinen syrjintä ja sen torjuminen esiin. Se kannattaa huomioida myös työelämäosallisuuden kannalta tärkeässä toimenpiteessä ”kunnille siirtyville asiantuntijoille toteutetaan koulutusosio yhdenvertaisuudesta ja monimuotoisuudesta työelämässä” sekä TEM:n työryhmässä, jonka fokus on vaikeassa työmarkkina-asemassa olevissa ryhmissä. Esimerkkejä moniperusteisen syrjinnän kohteista ovat esimerkiksi vammaiset maahanmuuttajanaiset ja sukupuolivähemmistöjä edustavat vammaiset henkilöt.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun vuosittaisista toimintakertomuksista ja selvityksistä ilmenee säännönmukaisesti, että vammaiset ihmiset kohtaavat syrjintää eniten sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaina. Tämä johtaa kohtuuttomiin tilanteisiin, sillä vammaiset ihmiset ovat keskimääräistä enemmän riippuvaisia sosiaali- ja terveydenhuollon toimivuudesta ja sen tuottamista palveluista. Tämän takia sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkuus altistaa vammaiset ihmiset keskimääräistä enemmän perustavaa laatua oleviin oikeuksien loukkauksille, joilla saattaa olla jopa

perusoikeudellisia vaikutuksia. Risteävän ja moniperusteisen syrjinnän ehkäisyn toimenpiteissä tulisi kiinnittää erityistä huomiota sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden koulutukseen, yhdenvertaisuussuunnitelmien toteutumiseen ja valvontaan hyvinvointialueilla.

Mitä sellaisia toimenpiteitä toimenpideohjelmasta puuttuu, joita valtioneuvoston yhdenvertaisuustiedonannon puitteissa pitäisi mielestäsi edistää?

Kun puhutaan yhdenvertaisuudesta, on huomioitava myös Suomen ratifioiman YK:n vammaissopimuksen edellyttämät toimet vammaisten ihmisten yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi. Sopimus on lakitasoisesti voimassa velvoittaen toimimaan syrjinnän ehkäisemiseksi ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Rasismin vastustaminen on tärkeää, mutta yhdenvertaisuuden edistäminen, joka toimenpideohjelman otsikkoon on myös kirjattu, on paljon laajempi teema.

Olisi yhteiskunnan koheesion vahvistamisen vuoksi välttämätöntä lisätä toimenpideohjelmaan elementtejä, joilla edistetään kaikkien erilaisten vähemmistöjen mahdollisuuksia elää Suomessa yhdenvertaisina kansalaisina, eikä rajata toimenpideohjelmaa rasismin torjuntaan. Esimerkiksi vammaisten kohtaama työelämäsyryntä ja vammaisiin kohdistuva vihapuhe vaatisivat pikaisia toimenpiteitä, esimerkiksi lisäkoulutusta ja tiedonjakamista ilmiöiden estämiseksi.

Vammaisjärjestöillä, kuten Invalidiliitolla, on kokemustoimijoita, joilla on kokemusta moniperusteisesta syrjinnästä. Heidän näkemystensä kuuleminen ja kerääminen olisi tärkeää toimenpideohjelman laadinnassa ja etenkin toimenpiteiden seurannassa. Invalidiliitto ehdottaa myös, että toimenpideohjelmaan kirjattaisiin ohjeeksi kunnille ja hyvinvointialueille, että nämä laatisivat laajennettuja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmia varmistamaan henkilöstön ja luottamushenkilöiden osaamisen aiheeseen liittyen.

Miten toimenpideohjelman tavoitteiden toteutumista ja vaikutuksia tulisi seurata?

-

Muut kommentit

-

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Invalidiliitto pitää myönteisenä, että valtioneuvosto laatii toimenpideohjelman rasismin torjumiseksi ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Teemat ovat erittäin tärkeitä eikä kukaan yhteiskunnassa voi ulkoistaa vastuutaan niihin liittyen tai väittää, ettei toimenpiteitä tarvittaisi.

Invalidiliitto toteaa kuitenkin, että kun toimenpideohjelman otsikkoon on kirjattu sekä yhdenvertaisuuden edistäminen että rasismien torjuminen, tulisi molemmat teemat huomioida toimenpideohjelmassa. Rasismien torjunta on erittäin tärkeää ja on todellakin tarpeellista, että siihen panostetaan valtioneuvoston suunnasta nykyistä vahvemmin, mutta yhdenvertaisuuden edistäminen edellyttäisi laajempaa katsantokantaa. YK:n vammaisyleissopimuskin edellyttää Suomelta toimia vammaisten ihmisten yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi. Olisi yhteiskunnan koheesion vahvistamisen vuoksi välttämätöntä lisätä toimenpideohjelmaan elementtejä, joilla edistetään kaikkien erilaisten vähemmistöjen mahdollisuuksia elää Suomessa yhdenvertaisina kansalaisina, eikä rajata toimenpideohjelmaa rasismien torjuntaan. Jos taas tämän paperin fokus halutaan pitää ainoastaan rasismien torjumisessa, otsikko kannattaisi muotoilla uudelleen.

Olettaen, että yhdenvertaisuuden edistäminen on kuitenkin valtioneuvoston toimenpideohjelman tärkeä tavoite, Invalidiliitto esittää, että ohjelmaan lisätään vammaisten ihmisten oikeuksien edistämistä ja heidän syrjintänsä torjumista koskeva osio. Erityisesti fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten ihmisten elämää hankaloittaa se, että kaikki palvelut, kulkureitit ja rakennukset eivät ole esteettömiä ja näin yhdenvertaisuus esimerkiksi palveluiden käytön tai liikkumisen osalta ei toteudu. Työelämä syrjintä ja vihapuhe ovat nekin arkisia esimerkkejä siitä, miten epäyhdenvertaisesti vammaisia kohdellaan. Lisäksi Invalidiliitto toteaa, että maahanmuuttajuutta ja/tai sukupuolivähemmistöön kuulumista sekä vammaisuutta yhdistävän moniperustaisen syrjinnän ehkäisemistä tulisi käsitellä ohjelmatekstissä.

Yhdenvertaisuuden edistäminen kuuluu kaikille. Koska vammaiset kohtaavat Suomessa tilastojenkin mukaan paljon syrjintää, on vammaisten ihmisten ja heidän järjestöjensä mukanaolo yhdenvertaisuutta edistävien toimenpiteiden suunnittelussa ja toteutuksessa välttämätöntä. On kuitenkin huomioitava, että hallituksen tekemien kansalaisjärjestöjen toimintaedellytyksiä heikentävien toimien vuoksi järjestöjen todelliset mahdollisuudet olla mukana sidosryhmäyhteistyössä hankaloituvat.

Janne Juvakka, toimitusjohtaja

Laura Andersson, yhteiskuntasuhdejohtaja

Andersson Laura
Invalidiliitto ry